

آسیب های اجتماعی - فرهنگی مهاجرت

میرحسین "ضیایی"

مهاجرت به عنوان یکی از راه های تلاش انسان برای فایق آمدن بر دشواری های زندگی است. امروزه تعداد زیاد از افراد جامعه برای بهبود شرایط خود و خانواده چون شرایط اقتصادی، آموزش، مسکن و آزادی شخصی شان مهاجرت می کنند.

مهاجرت به عنوان یک پدیده اجتماعی دارای تاثیر و نفوذ قابل ملاحظه ای در ابعاد فرهنگی و زوایای اجتماعی است. افراد مهاجر با شناختی که از محیط پیدا می کنند، عکس العمل های متفاوتی از خود بروز می دهند. تغییرات که در استای انطباق و سازگاری با شرایط موجود می تواند زمینه های رفتن یا ماندن مهاجرین را تحت تاثیر قرار می دهد. بنابراین پرداختن به پیامدهای این جابجایی های بزرگ بر روی مهاجرین می تواند زوایای اصلی این واقعیت را مشخص سازد.

در بعد فرهنگی؛ مهاجرین دچار تغییراتی در وضعیت اخلاقی و بینشی خود می شوند. علاوه بر این مهاجرت با تاثیر پذیری مهاجرین از جنبه های مختلف اجتماعی و فرهنگی از محیط جدید آثار مهمی بر سیمای ظاهری و هم چنین زندگی روزمره افراد بجا می گذارد که در قالب تغییرات و دگرگونی های فرهنگی و اجتماعی نمود می یابد. مهاجرت تصمیمی ساده از آینده مهاجر نیست، شناخت بیشتر مهاجرین، اثرات محیط بر مهاجرین و هم چنین اثرات مهاجرین بر محیط جدید در قالب آثار و پیامدهای مهاجرت، به درک بیشتر از پدیده مهاجرت خواهد انجامید.

به بیان دیگر اثرات مهاجرت بر مهاجرین یکسان نبوده و ممکن است متغیرهای گوناگون هم چون تحصیلات، شغل، میزان در آمد، سن، مدت اقامت، فاصله محل سکونت نسبت به مقصد و ... به میزان متفاوت بر آنها تاثیر بگذارند.

افرادیکه مهاجرت می کنند از یک سو تلاش دارند فرهنگ پیشین خود را فراموش کنند و از آن جدا شوند و از سوی دیگر در هم نوایی با هنجارها و موازین فرهنگی جدید کوشش می کنند. به همین علت و با توجه به این که فرهنگ پیشین در مقابل فرهنگ جدید مقاومت دارد به سادگی تسلیم نمی شوند، جریان پیچیده و کندی به وجود می آید که ممکن است تا آخر دم حیات، فرد مهاجر را تحت تاثیر خود قرار دهد. مهاجرت نقش اساسی در فعل و انفعالات مختلف اجتماعی و جمعیتی دارد در بسیاری از جوامع شهری کشور های توسعه یافته، یکی از چالش های مهم و جدید افزایش تعداد مهاجرین بین المللی در آنها می باشد. این فرایند علاوه بر افزودن جمعیت کم در آمد، باعث تنوع فرهنگی شهری می گردد که در بسیاری از موارد شکل محرومیت شهری را به طور قابل مشاهده ای بالا می برد و نیاز به یک سند راهبردی تنوع فرهنگی با اهمیت تر می کند.

بی گمان هر مقوله اجتماعی و یا حرکت فرارونده ای که در یک جامعه رخ می دهد به دنبال خود دارای پیامدهای مثبت و منفی است و مهاجرت نیز نمی تواند از این قاعده مستثنی می باشد. از دیدگاه فرهنگی، نکته مورد اهمیت در تمام مهاجرت ها یکسان نبودن فرهنگ مبدا و مقصد است. تفاوت های فرهنگی میان مبدا مقصد مهاجرت می تواند منشا مسایل و مشکلاتی برای مهاجرین باشد. فراوانی میزان

ناهنجاری های اجتماعی از نمونه های بارز این گونه مشکلات است. هم چنین پدیده حاشیه نشینی و پیامد های اجتماعی و فرهنگی آن از عوارض اینگونه مهاجرت ها است.

کلیه مهاجرین از هر گروه سنی و جنسی با هر طبقه ای اجتماعی، به نحوی مشمول تبعیض های مناطق پذیرنده می باشند. مهاجرین به مجرد ورود به مقصد با انواع واکنش ها و برخوردهای اجتماعی از طرف ساکنان بومی مواجه می شوند و اغلب در معرض خشم و بی اعتباری مردمی و در برخی موارد تحت تحریم قانونی و آماج خشونت شخصی یا مجازات دولتی از سوی حاکمان و بومیان کشور میزبان قرار می گیرند، چنانچه آنها نقصان اقتصادی را پر کنند و بتوانند به طور موثر در توسعه کشورهای دخیل گردند مورد استقبال مرجع ایالتی قرار خواهند گرفت.

اگر چه عکس العمل مهاجرین ممکن است در برابر تبعیض موجود در جامعه مهاجر پذیر متفاوت باشد ولی نمی توان انکار کرد که تبعیض به هر صورت که باشد آثار منفی بر روی رفتارهای مهاجرین به جای می گذارد. این مساله برای اداره کنندگان جوامع مهاجر پذیر پوشیده نیست. با وجود این تبعیض رسمی و تعصب نژادی از جمله مشخصات رایج جوامعی بوده است که مهاجرین به آنها می پیوندند. افراد و گروه های مهاجر احساس می کنند به نحوه موثری در جامعه ادغام شده اند. آنها احساس می کنند که کنترل اجتماعی غیر رسمی بر رفتار شان برداشته شده، کمتر خود را در برابر ارزش ها مسول می دانند. فرد مهاجر چون فردی که از نقطه ای دور دست با فرهنگ مغایر به محیط جدیدی وارد می شود دچار تعارض فرهنگی شده و احتمال انحراف از ارزش های فرهنگی و عقیده تی نزد وی افزایش می یابد.

از بین رفتن هویت فرهنگی و بومی از دیگر پیامدهای مهاجرت به شمار می رود. مهاجرین با کوله بار از هنجارها و ارزشهای قومی و ملی خویش بار سفر را بسته و ترک دیار می کنند و به جوامعی وارد می شوند که برای خود هنجارها، آداب و رسوم ویژه ای دارد و از تازه واردان نیز انتظار دارد که خود را با آنها همراه و سازگار کنند. ارتباط آزاد و طبیعی دو قوم با یکدیگر که در آن عناصری از فرهنگ یک قوم بدون هیچ اجبار به قوم دیگر منتقل گردد، برخورد فرهنگی نام دارد و موجب دگرگونی های ژرف فرهنگی و اجتماعی می شود. از سوی دیگر پدیده مهاجرت باورهای فرد مهاجر را نیز دگرگون می کند یکی از این باورها عقاید دینی است.